

RECENZÍÓK

Szerző:

Devosa Iván
Szegedi Tudományegyetem,
Természettudományi és
Informatikai Kar, Informatikai
Intézet, Számítástudomány
Alapjai Tanszék, Szeged

Cikkadatok:

DOI: [10.58701/mej.20934](https://doi.org/10.58701/mej.20934)

Beküldve: 2025. 11. 07.

Elfogadva: 2026. 01. 26.

Megjelentetve: 2026. 03. 09

2026. 4. évfolyam 1. szám

Copyright © 2026 Devosa Iván.

Kiadó: Magyar

Népegészségügy Megújításáért

Egyesület. Ez egy nyílt

hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-

4.0 licenszszerződés alapján.

Cikkismertetés: A mentális egészséget strukturális társadalmi tényezők formálják?

*Article review: Is Mental Health Shaped by Structural
Social Factors?*

Kulcsszavak: mentális egészség; társadalmi meghatározók;
megelőzés; társadalmi egyenlőtlenség; közegészség

Keywords: mental health; social determinants; prevention; social
inequality; public health

Ajánlás

A szerzők is rendszerszintű és igazságosságon alapuló megközelítést javasolnak a mentális egészségfejlesztéshez, melyben a mentális egészséget alapvető emberi jognak kell tekinteni. Ugyancsak hangsúlyt kell helyezni a gyermekkori intervenciókra és prevencióra, a közösségi mentálhigiénés szolgáltatások erősítésére és az antidiszkriminációs politikák támogatására, melyekben hazánkban is jelentős hiányosságok tapasztalhatók. Mindezeken túl, fontos a mentális egészség egyenlőtlenségeinek mérése és az adatalapú beavatkozások ösztönzése. Emellett – a szerzők szerint is – a valódi változás nem pusztán egészségügyi beavatkozásokról, hanem a társadalmi feltételek és politikai döntések átalakításától várható, így a politikusoknak is nagyobb figyelmet kell fordítani erre a területre.

A cikkismertető a World Psychiatry folyóiratban megjelent *The social determinants of mental health and disorder: evidence, prevention and recommendations* című közleményt mutatja be.

ELŐZMÉNYEK

A mentális egészség és a különféle zavarok kialakulása nem kizárólag biológiai vagy egyéni pszichológiai tényezők eredménye, hanem szorosan összefügg a társadalmi- és gazdasági környezetben működő folyamatokkal is. A tanulmány célja a társadalmi meghatározók szerepének bemutatása, amelyek befolyásolják a pszichés jóllétet, a mentális zavarok kialakulását és a megelőzési lehetőségeket. A szerzők szerint a mentális egészség nem választható el a strukturális egyenlőtlenségektől (többek között a jövedelmi- és oktatási egyenlőtlenségek, lakhatási bizonytalanság, diszkrimináció, a szegénység stb.). A cikk célja egy átfogó, bizonyítékokon alapuló keretrendszer felvázolása, amely segít megérteni a mentális egészség társadalmi determinánsainak kölcsönhatásait, valamint gyakorlati útmutatást ad a megelőzési és az egészségpolitikai beavatkozások számára.

MÓDSZERTAN

A tanulmány szintetizáló áttekintés, amely több mint 350 empirikus kutatás eredményeit dolgozza fel az epidemiológia, pszichológia, szociológia és közegész-

ségügy területeiről. A kutatási adatok elemzését négy tematikus dimenzió mentén végezték:

1. Egyéni szintű tényezők (élettörténet, stressz, trauma, társas kapcsolatok),
2. Családi és közösségi környezet (pl. családi működés, társas kapcsolatok, közösségi támogatás),
3. Társadalmi-gazdasági struktúrák,
4. Politikai és környezeti hatások.

Az elemzés célja nem csupán a kockázati tényezők azonosítása, hanem a védőfaktorok és preventív beavatkozási pontok feltérképezése is.

EREDMÉNYEK

A szerzők egyértelmű bizonyítékokat mutatnak be arra, hogy a mentális egészséget strukturális társadalmi tényezők formálják. A legfontosabb meghatározók közé tartoznak:

- Gyermekekori hátrányos helyzet és trauma: az elhanyagolás, bántalmazás és instabil családi környezet jelentősen növeli a későbbi mentális zavarok kockázatát.
- Gazdasági egyenlőtlenség: a jövedelmi és anyagi háttérbeli különbségek társadalmi stresszt és kiszolgáltatottságot eredményeznek, különösen a fiatal felnőttek körében.
- Oktatás és munkaerőpiac: az alacsony iskolázottság és a munkanélküliség szorosan összefügg a depresszió és szorongás magasabb előfordulásával.

- Diszkrimináció és társadalmi kirekesztés: az etnikai kisebbségek, bevándorlók és LGBTQ+ közösségek fokozottan érintettek a mentális zavarokban.
- Lakhatási bizonytalanság és környezeti stresszorok: a rossz életkörülmények, a zaj, a zsúfoltság és az erőforrásokhoz való korlátozott hozzáférés mind a krónikus stressz fokozásán, az alvásminőség rontásán és a megküzdési erőforrások szűkítésén keresztül növelik a pszichés megterhelést.
- A pozitív védőfaktorok között kiemelkedő szerepet kapott a társas támogatás, az oktatási lehetőségek bővítése, valamint a közösségi kohézió és bizalom.

KÖVETKEZTETÉSEK

A szerzők szerint a mentális egészségpolitika jelenlegi megközelítése gyakran túlzottan klinikai és individualizált, figyelmen kívül hagyva a társadalmi kontextust. A mentális betegségek nem pusztán egyéni problémák, hanem társadalmi eredetű kihívások is.

A tanulmány rámutat, hogy a mentális egészség javítására irányuló stratégiák akkor hatékonyak, ha rendszerszinten kezelik a társadalmi igazságtalanságokat.

A tanulmány egy új keretmodellt javasol, amely a társadalmi meghatározók három szintjét kapcsolja össze:

1. Proximális tényezők: egyéni élmények és közvetlen környezet,
2. Mediáló tényezők: közösségi hálózatok és társadalmi tőke,
3. Disztális tényezők: strukturális egyenlőtlenségek és makroszintű politika.

A megelőzés és a közpolitika szempontjából ez azt jelenti, hogy a mentális egészség előmozdítása össztársadalmi felelősség, amelyben a döntéshozók, az oktatási- és munkaügyi intézmények, valamint az egészségügyi rendszer együttműködése nélkülözhetetlen.

HIVATKOZÁSOK

Kirkbride, J. B., Anglin, D. M., Colman, I., Dykxhoorn, J., Jones, P. B., Patalay, P., Pitman, A., Soneson, E., Steare, T., Wright, T., & Griffiths, S. L. (2024). The social determinants of mental health and disorder: evidence, prevention and recommendations. *World Psychiatry*, 23(1), 58–90.
<https://doi.org/10.1002/wps.21080>

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Devosa Iván

Szegedi Tudományegyetem (SZTE), Természettudományi és Informatikai Kar, Informatikai Intézet,
Számítástudomány Alapjai Tanszék, Szeged

University of Szeged (SZTE), Faculty of Science and Informatics

Institute of Informatics, Department of Foundations of Computer Science, Szeged

<https://orcid.org/0000-0002-2194-2107>

ivan@devosa.hu
